УДК 37.013.42:378.04
DOI https://doi.org/10.12958/1817-3764-2026-3-101-109

Мороз Володимир Петрович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Україна.
morozz74@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-1703-0372

КОМПЛЕКСНА СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується зростанням кількості соціальних викликів, що впливають на академічну успішність, психологічне благополуччя та професійне становлення студентської молоді. Особливої уваги потребують студенти, які належать до уразливих категорій населення, оскільки вони значно частіше стикаються з економічними, психологічними, соціальними, фізичними та освітніми бар'єрами. Умови воєнного стану, вимушена міграція, поширення дистанційного навчання, соціальна нерівність та необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти актуалізують проблему пошуку ефективних механізмів соціальної підтримки студентів.

У сучасній науковій літературі дедалі більше уваги приділяється розвитку комплексних моделей соціальної підтримки, що інтегрують соціальні, психологічні, педагогічні, інформаційні та організаційні ресурси університету. Водночас швидкий розвиток цифрових технологій, поширення інклюзивної освіти та реалізація міжнародних соціальних проєктів відкривають нові можливості для забезпечення доступності освітнього середовища й підвищення ефективності соціального супроводу студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність комплексного підходу до соціальної підтримки уразливих категорій студентів у сучасному університеті досліджували О. Лазуренко, Н. Тертична, Н. Сміла, І. Шапошникова, І. Гоштанар, О. Боряк, М. Шеремет та ін. Їхні праці доводять, що координація підтримки створює сприятливе середовище для подолання труднощів, формує відчуття захищеності й довіри до інституції.

Метою статті є аналіз сучасних механізмів соціальної підтримки уразливих категорій студентів у закладах вищої освіти, визначення можливостей комплексного підходу, цифрових технологій та інноваційних соціальних практик у забезпеченні їхньої успішної академічної, соціальної й професійної інтеграції.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів дослідження. Застосовано аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури, нормативно-правових документів і міжнародних джерел із проблеми соціальної підтримки уразливих категорій студентів у закладах вищої освіти. Порівняльний аналіз використано для зіставлення сучасних моделей соціальної підтримки, інноваційних цифрових рішень і міжнародних практик їх реалізації. Системний підхід дав змогу розглянути соціальну підтримку як цілісну багатокомпонентну систему, що інтегрує ресурсні, соціальні та інклюзивні механізми допомоги студентам. За допомогою структурно-логічного аналізу визначено взаємозв'язки між основними складниками комплексної моделі соціальної підтримки. Метод теоретичного узагальнення застосовано для формулювання висновків і визначення перспектив

удосконалення системи соціальної підтримки уразливих категорій студентів у сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розширене розуміння соціальної підтримки передбачає її взаємозв'язок із концепцією соціального благополуччя (Холостова, 2014), що включає відчуття безпеки, соціальної інтегрованості та психологічного комфорту. Така синергія передбачає взаємодію між структурними підрозділами ЗВО, зовнішніми соціальними інститутами й самим студентом. У контексті уразливих категорій студентів цей підхід є найбільш дієвим, оскільки забезпечує системну та безперервну підтримку на всіх етапах освітньої взаємодії. В університетському середовищі соціальне благополуччя досягається через доступність освітніх можливостей, якісне надання соціальних послуг, підтримку ментального здоров'я студентів та розвиток культури взаємодопомоги. Воно стає як результатом ефективної соціальної підтримки, так і умовою для повноцінної академічної реалізації студентів. Отже, комплексний підхід до соціальної підтримки студентів у вищій освіті охоплює взаємодію всіх цих складників, що дає змогу створювати адаптивні та гнучкі механізми допомоги, орієнтовані на конкретні виклики, з якими стикаються різні категорії студентів.

Таким чином, комплексний підхід забезпечує ефективну інтеграцію різнорівневих заходів, спрямованих на допомогу студентам у складних життєвих ситуаціях. Усе це, своєю чергою, зумовлює необхідність подальшого аналізу специфічних методів та практик підтримки, які відповідають різним видам вразливості.

Отже, якщо традиційні універсальні моделі підтримки не завжди є достатньо ефективними, оскільки не охоплюють усю різноманітність соціальних, економічних, фізичних та психологічних викликів, з якими стикаються студенти, необхідним є розроблення гнучких стратегій, які дають змогу адаптувати механізми підтримки до конкретних життєвих ситуацій, підвищуючи їх ефективність у довгостроковій перспективі. У цьому контексті особливу увагу слід приділити підтримці такої категорії студентів, як студенти з обмеженими можливостями, бо саме вони потребують найбільш комплексного підходу.

У цьому разі архітектурна доступність освітніх закладів є лише одним з аспектів їх інтеграції у навчальне середовище. Важливим є й створення повноцінної системи академічної та соціальної підтримки, яка охоплює адаптовані навчальні матеріали, цифрові технології для компенсації сенсорних чи моторних обмежень, психологічне консультування, а також розвиток інклюзивної культури у студентському середовищі. Соціальна інтеграція таких студентів прямо залежить від рівня міжособистісної взаємодії, тому наставництво, програми менторства та підтримка з боку академічної спільноти мають значну вагу в успішності їх адаптації та навчання.

Однак проблема фінансової уразливості студентів усе ж залишається актуальною, оскільки матеріальні труднощі можуть створювати суттєві бар'єри для доступу до якісної освіти. Надання стипендій та грантів є необхідним, але недостатнім заходом, оскільки економічна нестабільність часто змушує студентів поєднувати навчання з роботою, що негативно впливає на їхню академічну успішність. Тож сучасні програми соціальної підтримки мають включати не лише фінансову допомогу, а й механізми академічної та кар'єрної підтримки, що дають змогу студентам отримувати додаткові освітні можливості та навички, необхідні для працевлаштування.

Говорячи про соціально-психологічний аспект підтримки студентів, актуальним є запровадження превентивних програм, що включають тренінги з розвитку емоційної стійкості, групові заняття з когнітивно-поведінкової терапії, а також навчання студентів навичкам саморегуляції, є важливим інструментом зменшення ризику психологічних криз серед студентської молоді. Окрім того, університети мають упроваджувати ефективні механізми раннього виявлення студентів, які перебувають у складних життєвих обставинах, що дасть їм змогу отримувати необхідну допомогу ще до загострення проблем.

Розгляд моделей соціальної підтримки у вищій освіті свідчить про наявність трьох ключових підходів: ресурсного, соціального та інклюзивного.

Ресурсний підхід орієнтований на забезпечення студентів матеріальними, інформаційними та освітніми ресурсами, що допомагають компенсувати нерівності у доступі до вищої освіти. Однак ефективність цього підходу значною мірою залежить від адаптації ресурсів до конкретних потреб студентів та можливості їх гнучкого використання.

Соціальний підхід базується на підтримці через соціальні мережі та наголошує на значущості горизонтальних зв'язків між студентами, викладачами та адміністрацією університету. Сильні соціальні контакти всередині академічного середовища можуть значно сприяти зменшенню ізоляції, формуванню довіри та обміну ресурсами, що є критичними чинниками для уразливих категорій студентів. У цьому контексті набувають ефективності університетські студентські організації, програми наставництва, волонтерські ініціативи та неформальні групи взаємодопомоги.

Своєю чергою, інклюзивний підхід спрямований на створення освітнього простору, що унеможливлює соціальну дискримінацію та забезпечує рівний доступ до навчання для всіх категорій студентів. Інклюзія як принцип не обмежується лише фізичним доступом до будівель та/чи навчальних ресурсів. Вона охоплює ширший спектр діяльності, який включає зміну академічних практик, упровадження альтернативних методів навчання, створення спеціальних навчальних матеріалів, використання технологій для підтримки студентів з особливими освітніми потребами. Тож реалізація цього підходу передбачає адаптацію навчальних матеріалів, упровадження універсального дизайну освітнього процесу та створення міждисциплінарних команд підтримки, що включають соціальних педагогів, психологів та консультантів із працевлаштування.

Аналіз зазначених моделей дає змогу зробити висновок, що жодна з них не може бути ефективною в ізоляції. Університетська соціальна підтримка має поєднувати всі три підходи, забезпечуючи як доступ до ресурсів, так і розвиток соціального капіталу, у тому числі й інклюзивного навчального простору. Лише за умови комплексного підходу можливо створити стійку систему підтримки, що не лише компенсує соціальні нерівності, а й сприяє розвитку студентів як активних учасників академічного процесу.

У цьому контексті використання сучасних інформаційних технологій та цифрових платформ відкриває нові горизонти для інклюзивного навчання, адаптації навчальних процесів до потреб студентів із різними можливостями та забезпечення доступу до психологічної і соціальної допомоги. Цифрові технології дають змогу студентам з обмеженими можливостями отримувати необхідні послуги та підтримку без необхідності фізичного перебування в кампусі, що значно полегшує їх інтеграцію в академічне та соціальне середовище вищих навчальних закладів.

Цифровізація соціальної підтримки студентів також охоплює розроблення спеціалізованих онлайн-платформ для надання інформації, консультацій та супроводу студентів. Наприклад, за допомогою онлайн-ресурсів можна організувати доступ до психологічних консультацій, що є надзвичайно важливим для студентів, які переживають стрес або мають психічні проблеми. Використання відеоконференцій та чатів для комунікації з психологами дає змогу студентам без бар'єрів отримувати необхідну допомогу в будь-який час незалежно від їх місцезнаходження. Окрім того, створення інтегрованих інформаційних систем, що об'єднують адміністративні та освітні ресурси, може значно полегшити процес отримання соціальних та академічних послуг.

Інноваційні технології також сприяють розвитку інклюзивного навчання (Karagianni & Drigas, 2023) через адаптацію навчальних матеріалів та платформ під потреби студентів з особливими освітніми потребами. Так, до прикладу, застосування спеціального програмного забезпечення (ПЗ) для корекції слухових чи зорових порушень здатне зробити навчання більш доступним для студентів із фізичними обмеженнями (табл. 1).

Таблиця 1

Приклади інноваційних навчальних інструментів

Тип	Назва	Опис
Екранні зчитувачі (Freedom Scientific. JAWS screen reader; NV Access. NVDA screen reader).	Job Access With Speech/ JAWS (платна), NonVisual Desktop Access/ NVDA (безкоштовна)	Програми, що перетворюють текст на екрані у синтезовану мову (а також шрифт Брайля), забезпечуючи доступ до цифрового контенту для студентів із вадами зору
Програми для збільшення зображення (Freedom Scientific. ZoomText)	ZoomText	Для студентів із частковою втратою зору. Збільшує зображення та покращує контрастність для зручнішого читання
Програми для перетворення тексту на мову (Kurzweil Education)	Kurzweil 3000	Сканує та озвучує друковані матеріали, що дає змогу студентам із вадами зору слухати навчальні матеріали замість читання
Системи перетворення мови на текст (Nuance. Official website)	Dragon NaturallySpeaking	Розпізнає усне мовлення та перетворює його на текст у реальному часі, що є корисним для студентів із вадами слуху
Відеоконференцзв'язок із підтримкою жестової мови (Zoom. Accessibility support article)	Microsoft Teams, Zoom	Підтримують функції перекладу жестової мови під час онлайн-занять
Спеціалізовані освітні платформи (Anthology. Blackboard learning tools; D2L. Brightspace platform)	Blackboard, D2L Brightspace	Адаптовані системи управління навчанням, що інтегруються з допоміжними технологіями для забезпечення доступності матеріалів

Сучасні системи дистанційного навчання також можуть бути адаптовані для тих, хто не може фізично бути присутнім на заняттях, даючи їм змогу брати участь у навчальному процесі через відеолекції, онлайн-курси та інтерактивні платформи. Такий підхід дає змогу забезпечити безперервність навчального процесу та підтримку студентів із будь-якими обмеженнями. Варто зазначити, що саме глобальна пандемія COVID-19 стала каталізатором активного впровадження та вдосконалення дистанційного навчання у закладах вищої освіти (Khamis et al., 2021). Під час локдаунів цифрові освітні платформи стали основним інструментом для продовження навчального процесу, що підкреслило їхню критичну роль у формуванні адаптивних та інклюзивних освітніх стратегій. Загалом використання синхронного та асинхронного навчання дає змогу гнучко формувати освітні траєкторії.

Окрім технологічних інструментів, інноваційними є також соціальні ініціативи, які можуть значно покращити досвід студентів у вищих навчальних закладах. Однією з таких ініціатив є програми менторства, які вже згадувалися раніше. Такі програми включають надання індивідуальної підтримки від старших студентів або професіоналів. Ментори не лише допомагають студентам адаптуватися до навчального процесу, а й сприяють розвитку їхніх соціальних навичок, що є важливим для інтеграції в академічне середовище. Для студентів із уразливих категорій така підтримка може стати вирішальною у процесі подолання соціальних та академічних бар'єрів.

Так, наприклад, менторська платформа Mentorplace (Mentorplace – офіційний сайт платформи менторської підтримки) стала однією з інноваційних ініціатив, спрямованих на забезпечення соціальної підтримки студентів у закладах вищої освіти України. Її реалізація здійснювалася до 2022 р. у співпраці з Центром «Розвиток КСВ», Фондом ООН у галузі народонаселення та Міністерством молоді та спорту України в межах ініціативи «Пакт заради молоді – 2025». Основним завданням цього проєкту було надання студентам доступу до професійного наставництва, що сприяло їхньому академічному та кар'єрному розвитку.

Функціонування платформи передбачало взаємодію студентів із досвідченими фахівцями різних галузей, які виконували роль менторів, допомагаючи у формуванні професійних компетенцій, розвитку кар'єрних траєкторій та інтеграції у робоче середовище. Такий підхід давав змогу зменшити розрив

між теоретичними знаннями, здобутими у закладах вищої освіти, та практичними навичками, необхідними на ринку праці.

У 2022 р. у відповідь на виклики, з якими стикнулися українці, що вимушено виїхали за кордон після початку повномасштабної військової агресії росії проти України, було реалізовано іншу менторську ініціативу Mentorship for Ukrainians (CSR Ukraine. Менторська програма для українців), спрямовану на професійну та соціальну підтримку переселенців. Основною метою програми стало сприяння працевлаштуванню, адаптація до нового соціокультурного середовища та розширення професійних контактів. Ураховуючи складнощі інтеграції у країнах перебування, особливий акцент робився на створенні індивідуалізованого супроводу для учасників через залучення менторів – представників різних компаній, які вже тривалий час працювали та проживали у цих державах. Програма передбачала серію зустрічей між менторами та учасниками у форматі онлайн- або офлайн-спілкування протягом декількох місяців. Під час цих консультацій надавалися рекомендації щодо особливостей місцевого ринку праці, можливостей професійного розвитку та доступних освітніх ресурсів. Також розглядалися аспекти соціальної інтеграції, включаючи побутові питання та взаємодію з професійними спільнотами. Значну увагу приділялося створенню ефективних механізмів нетворкінгу, що давало змогу прискорити процес адаптації та сприяти отриманню кар'єрних можливостей у країнах перебування. Програма охопила широку географію, включаючи країни Європи, Північної Америки та Азії.

Ініціатива засвідчила ефективність менторських програм як засобу соціальної підтримки переміщених осіб та стала прикладом успішної інтеграції елементів професійного консультування, психологічної підтримки та розвитку соціального капіталу в рамках стратегій допомоги українцям за кордоном.

Окрім того, у контексті розгляду прикладів подібних ініціатив слід зазначити, що до припинення фінансування програм соціальної підтримки українських проєктів із боку адміністрації Д. Трампа USAID активно підтримувала різноманітні ініціативи, спрямовані на поліпшення умов навчання для уразливих категорій студентів у закладах вищої освіти України (НУШ. Призупинення фінансування USAID).

Із січня 2025 р. адміністрація президента США Д. Трампа призупинила фінансування Агентства США з міжнародного розвитку, що мало значний вплив на різні соціальні та освітні програми в Україні. Зокрема, це торкнулося проєктів, спрямованих на підтримку уразливих категорій студентів у закладах вищої освіти. Зупинка фінансування призвела до призупинення реформ юридичної освіти, упроваджуваної в рамках співпраці Міністерства освіти та науки України з програмою USAID «Справедливість для всіх». Також постраждали проєкти, пов'язані з модернізацією Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) та відкриттям цифрових освітніх центрів, що ускладнило доступ до сучасних освітніх ресурсів для студентів, особливо з уразливих верств населення (НУШ. Призупинення фінансування USAID). Унаслідок призупинення фінансування USAID українські органи влади змушені шукати альтернативні джерела фінансування для продовження важливих соціальних та освітніх проєктів.

Так, у рамках своєї діяльності USAID не лише надавало фінансову допомогу, а й координувало численні програми, які забезпечували рівні можливості для студентів з обмеженими фінансовими можливостями, осіб з інвалідністю, а також молоді з малозабезпечених або маргіналізованих соціальних груп. Включення таких категорій до академічного процесу було основним пріоритетом USAID, що давало змогу не лише підвищити рівень доступу до якісної освіти, а й забезпечити підтримку соціальної інтеграції та створення сприятливого навчального середовища для всіх студентів.

Активне залучення агентства до соціальної підтримки уразливих студентів передбачало реалізацію низки стратегічних ініціатив, спрямованих на адаптацію вищої освіти до потреб різних соціальних груп, що охоплювало програми, орієнтовані на надання грантів,

стипендій, а також розроблення професійно орієнтованих курсів та тренінгів, які давали змогу студентам здобути не лише теоретичні знання, а й практичні навички для подальшої кар'єри. USAID активно співпрацювала з українськими університетами, залучаючи до програм міжнародних експертів та консультантів, що давало змогу інтегрувати в освіту новітні підходи та методи соціальної підтримки, а також сприяти розвитку інклюзивної культури в навчальних закладах. Це давало змогу створити стійку основу для подальшого розвитку вищої освіти в Україні, зокрема для представників уразливих категорій студентів, що забезпечувало їм можливість максимально реалізувати свій потенціал у навчальному та професійному середовищі.

Наприклад, програма USAID «Мріємо та діємо» (МОН України. Програма Мріємо та Діємо – офіційний сайт) стала п'ятирічним проєктом, спрямованим на розвиток молодіжних ініціатив в Україні. Вона надавала молоді можливість активно долучатися до розробления та реалізації проєктів, що сприяють інноваціям, підприємництву та громадській участі, а також посиленню плюралізму та поваги до різноманітності.

За перші два роки у рамках програми було досягнуто значних результатів. Зокрема, понад 70 тис молодих людей узяли участь у заходах та проєктах, а більше 760 тис осіб взаємодіяли з онлайн-освітнім контентом програми, що продемонструвало високий рівень залученості молоді до програми. Окрім того, 59% учасників зазначили, що участь в активностях програми дала їм змогу покращити рівень десяти ключових компетенцій, зокрема у таких сферах, як підприємницьке мислення, лідерство та соціальний вплив, громадянська активність та медіаграмотність (МОН України. Програма Мріємо та Діємо – офіційний сайт).

Програма активно співпрацювала з приватним та громадським секторами, сприяючи розвитку молодіжної інфраструктури та кар'єрної орієнтації. Наприклад, у рамках програми у партнерстві з Career Hub Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» було реалізовано низку ініціатив із кар'єрного консультування, профорієнтації та пошуку роботи. В останні роки система кар'єрного консультування в освітніх закладах була оновлена, а в 2023 р. розпочалася робота над створенням кар'єро-орієнтованої школи. Ще однією важливою ініціативою став проєкт «МолодьТуТ: створи простір молодіжних перспектив», який реалізувався з 2020 р. для підтримки та розвитку молодіжних центрів. Отже, за перші два роки було створено 18 нових молодіжних центрів у семи областях України, які організували понад 1 300 подій для 18 тис молодих людей, що сприяло створенню інклюзивних та безпечних умов для розвитку молоді у громадах.

Програма також активно реагувала на виклики війни. У березні 2022 р. було запущено проєкт «ВільноХаб», який створив 54 нові простори на базі бібліотек, молодіжних центрів та громадських організацій, що надавали підтримку молоді в умовах війни. За період із березня по грудень 2022 р. у цих просторах було проведено 3 885 заходів для 56 500 осіб, з яких 43% становили внутрішньо переміщені особи (МОН України. Програма Мріємо та Діємо – офіційний сайт).

Окрім того, ще одним проєктом став «СпівДія Ноут», що передбачав передачу 5 тис ноутбуків із ліцензійним програмним забезпеченням для підтримки української молоді під час війни. Цей проєкт здійснювався в партнерстві з Міністерством молоді та спорту України, а також компаніями HP Inc. та Microsoft.

Програма «Мріємо та діємо» є одним з успішних прикладів інтеграції міжнародної допомоги та національних ініціатив для підтримки молоді в Україні, створюючи умови для їх розвитку та залучення до важливих суспільних процесів.

Із зазначеного вище видно, що програми менторства не лише забезпечують персоніфіковану підтримку, а й створюють можливості для студентів із різними можливостями отримати цінні поради та досвід від своїх наставників, що сприяє розвитку їхніх навичок та самовпевненості. Водночас такі ініціативи створюють особливу атмосферу підтримки та взаємоповаги в університетському середовищі, що є важливим для зниження рівня

соціальної ізоляції серед студентів, що належать до уразливих верств.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що ефективна соціальна підтримка уразливих категорій студентів потребує комплексного підходу, який поєднує ресурсні, соціальні та інклюзивні механізми допомоги. Лише інтеграція фінансової, психологічної, академічної, інформаційної та соціальної підтримки забезпечує створення безпечного й доступного освітнього середовища, сприяє успішній адаптації студентів і підвищенню якості їхньої професійної підготовки.

Установлено, що важливими складниками сучасної системи підтримки є використання цифрових технологій, адаптивних освітніх платформ, спеціалізованого програмного забезпечення, дистанційного консультування, програм наставництва та міжсекторального партнерства. Значний потенціал мають міжнародні та національні соціальні ініціативи, спрямовані на розвиток професійних компетентностей, соціальної інтеграції і формування інклюзивної культури закладів вищої освіти.

Перспективу подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням моделей оцінювання ефективності соціальної підтримки студентів, створенням цифрових екосистем соціального супроводу та впровадженням персоналізованих програм підтримки різних категорій здобувачів вищої освіти, що сприятиме підвищенню рівня їхнього соціального благополуччя, академічної успішності та професійної самореалізації.

Під час підготовки статті використано інструмент генеративного штучного інтелекту ChatGPT як допоміжний інструмент для мовного редагування, уточнення формулювань та структурування окремих фрагментів тексту. Генерація наукових результатів, висновків та авторських положень за допомогою штучного інтелекту не здійснювалася. Зміст статті, добір та аналіз наукових джерел, інтерпретацію матеріалів, формулювання наукових положень і висновків здійснено автором. Усі положення, підготовлені із застосуванням допоміжних інструментів штучного інтелекту, перевірено та остаточно відредаговано автором.

Література

1. Холостова Є. І. Теорія соціальної роботи : підручник. Вид. 4-е, перероб. і доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 392 с.

2. Karagianni E., Drigas A. New Technologies for Inclusive Learning for Students with Special Educational Needs. *International Journal of Online & Biomedical Engineering*. 2023. Vol. 19, № 5. P. 4–21. DOI: https://doi.org/10.3991/ijoe.v19i05.36417

3. Freedom Scientific. JAWS screen reader. URL: https://www.freedomscientific.com/products/software/jaws/

4. NV Access. NVDA screen reader. URL: https://www.nvaccess.org/

5. Freedom Scientific. ZoomText. URL: https://www.freedomscientific.com/products/software/zoomtext/

6. Kurzweil Education. Kurzweil 3000. URL: https://www.kurzweil3000.com/KLogin.php

7. Nuance. Official website. URL: https://www.nuance.com/index.html

8. Zoom. Accessibility support article. URL: https://support.zoom.com/hc/ru/article?id=zm_kb&sysparm_article=KB0067825

9. Anthology. Blackboard learning tools. URL: https://www.anthology.com/products/teaching-and-learning/learning-effectiveness/blackboard

10. D2L. Brightspace platform. URL: https://www.d2l.com/brightspace/

11. Khamis T., Naseem A., Khamis A., Petrucka P. The COVID-19 pandemic: a catalyst for creativity and collaboration for online learning and work-based higher education systems and processes. *Journal of Work-Applied Management*. 2021. Vol. 13(2). P. 184–196. DOI: https://doi.org/10.1108/JWAM-01-2021-0010

12. Mentorplace – офіційний сайт платформи менторської підтримки. URL: https://mentorplace.in.ua/#platform

13. CSR Ukraine. Менторська програма для українців. URL: https://csr-ukraine.org/news/mentorska-programa-dlya-ukrainciv-za-2/

14. НУШ. Призупинення фінансування USAID: які освітні проєкти опинилися під загрозою. URL: https://nus.org.ua/2025/03/14/pryzupynennya-finansuvannya-usaid-yaki-osvitni-proyekty-opynylysya-pid-zagrozoyu/

15. МОН України. Програма «Мріємо та Діємо», офіційний сайт. URL: https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/mizhnarodna-spivpratsya-2/spivpratsya-z-mizhnarodnimi-organizatsiyami/rada-mizhnarodnikh-naukovikh-doslidzhen-ta-obminiv-irex/programa-mriemo-ta-diemo

References

1. Kholostova, Ye. I. (2014). Teoriia sotsialnoi roboty [Theory of social work]. (4th ed.). Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

2. Karagianni, E., & Drigas, A. (2023). New technologies for inclusive learning for students with special educational needs. *International Journal of Online and Biomedical Engineering, 19*(5), 4–21. DOI: https://doi.org/10.3991/ijoe.v19i05.36417

3. Freedom Scientific. (n.d.). JAWS Screen Reader. Retrieved from https://www.freedomscientific.com/products/software/jaws/

4. NV Access. (n.d.). NVDA Screen Reader. Retrieved from https://www.nvaccess.org/

5. Freedom Scientific. (n.d.). ZoomText. Retrieved from https://www.freedomscientific.com/products/software/zoomtext/

6. Kurzweil Education. (n.d.). Kurzweil 3000. Retrieved from https://www.kurzweil3000.com/KLogin.php

7. Nuance. (n.d.). Nuance Official Website. Retrieved from https://www.nuance.com/

8. Zoom. (n.d.). Accessibility Support. Retrieved from https://support.zoom.com/hc/ru/article?id=zm_kb&sysparm_article=KB0067825

9. Anthology. (n.d.). Blackboard Learning Management System. Retrieved from https://www.anthology.com/products/teaching-and-learning/learning-effectiveness/blackboard

10. D2L. (n.d.). Brightspace Learning Platform. Retrieved from https://www.d2l.com/brightspace/

11. Khamis, T., Naseem, A., Khamis, A., & Petrucka, P. (2021). The COVID-19 pandemic: A catalyst for creativity and collaboration for online learning and work-based higher education systems and processes. *Journal of Work-Applied Management, 13*(2), 184–196. DOI: https://doi.org/10.1108/JWAM-01-2021-0010

12. Mentorplace. (n.d.). Mentorplace Platform. Retrieved from https://mentorplace.in.ua/#platform

13. CSR Ukraine. (n.d.). Mentorship Program for Ukrainians. Retrieved from https://csr-ukraine.org/news/mentorska-programa-dlya-ukrainciv-za-2/

14. Nova Ukrainska Shkola. (2025, March 14). Pryzupynennia finansuvannia USAID: Yaki osvitni proiekty opynylysia pid zahrozoiu [USAID funding suspension: Which educational projects are under threat]. Retrieved from https://nus.org.ua/2025/03/14/pryzupynennya-finansuvannya-usaid-yaki-osvitni-proyekty-opynylysya-pid-zagrozoyu/ [in Ukrainian].

15. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n.d.). Mriiemo ta Diiemo Program. Retrieved from https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/mizhnarodna-spivpratsya-2/spivpratsya-z-mizhnarodnimi-organizatsiyami/rada-mizhnarodnikh-naukovikh-doslidzhen-ta-obminiv-irex/programa-mriemo-ta-diemo

Мороз В. П. Комплексна соціальна підтримка уразливих категорій студентів у сучасному університеті

У статті розкрито сучасні підходи до організації соціальної підтримки уразливих категорій студентів у закладах вищої освіти в умовах суспільних трансформацій, цифровізації освітнього середовища та зростання соціальних ризиків. Обґрунтовано необхідність переходу від фрагментарних заходів допомоги до комплексної моделі соціальної підтримки, яка поєднує ресурсний, соціальний та інклюзивний підходи. Проаналізовано особливості підтримки студентів з інвалідністю, осіб із низьким рівнем матеріального забезпечення, студентів, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також молоді, що потребує психологічного супроводу та соціальної адаптації. Визначено потенціал сучасних цифрових технологій у забезпеченні доступності освітніх послуг, розвитку дистанційного навчання, організації психологічного консультування та інформаційного супроводу студентів. Особливу увагу приділено використанню спеціалізованого програмного забезпечення, цифрових платформ і технологій, що сприяють інклюзивності освітнього процесу. Узагальнено досвід реалізації менторських програм, міжнародних проєктів і соціальних ініціатив, спрямованих на академічну, професійну та соціальну інтеграцію студентської молоді. Доведено, що ефективна система соціальної підтримки повинна базуватися на міждисциплінарній взаємодії, партнерстві університетів із державними та громадськими інституціями, використанні цифрових інструментів і розвитку інклюзивної культури академічного середовища. Зроблено висновок, що впровадження комплексної моделі соціальної підтримки сприяє підвищенню доступності якісної освіти, успішній адаптації студентів до освітнього середовища, зміцненню їхнього соціального благополуччя та створенню рівних можливостей для професійної самореалізації.

Ключові слова: цифровізація освітнього середовища, уразливі категорії студентів, менторські програми, соціальна підтримка, академічне середовище.

Moroz V. P. Comprehensive social support for vulnerable categories of students in a modern university

The article reveals modern approaches to organizing social support for vulnerable categories of students in higher education institutions in the context of social transformations, digitalization of the educational environment and the growth of social risks. The need to transition from fragmented assistance measures to a comprehensive model of social support, which combines resource, social and inclusive approaches, is substantiated. The features of supporting students with disabilities, people with low financial security, students in difficult life circumstances, as well as young people in need of psychological support and social adaptation are analyzed. The potential of modern digital technologies in ensuring the accessibility of educational services, the development of distance learning, the organization of psychological counseling and information support for students is determined. Particular attention is paid to the use of specialized software, digital platforms and technologies that contribute to the inclusiveness of the educational process. The experience of implementing mentoring programs, international projects and social initiatives aimed at the academic, professional and social integration of student youth is summarized. It is proven that an effective social support system should be based on interdisciplinary interaction, partnership of universities with state and public institutions, the use of digital tools and the development of an inclusive culture of the academic environment. It is concluded that the implementation of a comprehensive model of social support contributes to increasing the accessibility of quality education, successful adaptation of students to the educational environment, strengthening their social well-being and creating equal opportunities for professional self-realization.

Key words: digitalization of the educational environment, vulnerable categories of students, mentoring programs, social support, academic environment.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.10.2026